

ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ІМІГРАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПОРТУГАЛІЇ

У статті проаналізовано особливості реалізації міграційної політики Португалії щодо адаптації та інтеграції іммігрантів, а також реалізації у цій країні інвестиційних імміграційних програм. Оскільки процеси міжнародної трудової міграції у Європі тісно пов'язані з виникненням та розширенням ЄС, охарактеризовано еволюцію основних показників на ринку праці в процесі розширення ЄС. Також розглянуто чинники, які впливають на зростання міжнародної трудової міграції до ЄС.

*У статті значна увага приділяється аналізу особливостей реалізації міграційної політики та активної політики зайнятості у Португалії. Особливий акцент зроблено на діяльності урядових інституцій та установ, що сприяють реалізації політики працевлаштування, підвищення кваліфікації мігрантів, адаптації їх у португальському середовищі тощо. Здійснено аналіз нормативно-правової бази, як невід'ємного чинника реалізації ефективної політики уряду щодо адаптації мігрантів на португальському ринку праці. Також було детально розглянуто заходи та напрями міграційної політики з метою збільшення інтеграції іммігрантів на ринку праці. Акцентовано увагу на причинах та наслідках запровадження та реалізації урядом Португалії інвестиційної імміграційної програми *The Portugal's Golden Residence Permit Program*, яка дозволила Португалії стати однією із найпривабливіших країн для*

* кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, факультет міжнародних відносин, Львівський національний університет імені Івана Франка;

** кандидат економічних наук, професор кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки, економічний факультет, Львівський національний університет імені Івана Франка;

*** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, факультет міжнародних відносин, Львівський національний університет імені Івана Франка.

інвестиційних іммігрантів у світі, також істотно вплинути на імміграційну привабливість країни.

Ключові слова: *імміграція, міграція робочої сили, ринок праці, міграційна політика Португалії, політика інтеграції іммігрантів, активна політика зайнятості, інвестиційна міграційна програма, «золота віза», інвестиційний мігрант.*

Peculiarities of realization of migration policy of Portugal on adaptation and integration of migrants are analyzed, as well as the implementation of investment immigration programs in that country. Since the processes of international labor migration in Europe are tightly connected with formation and enlargement of EU, the evolution of the main factors on the labor market in the process of EU enlargement is characterized. The factors that have an influence on the growth of international migration to EU are also considered.

Much attention in the paper is paid to the analysis of significant features of the migration policy's implementation and active employment policy in Portugal. Special emphasis is given to the activity of governmental institutions and organizations that assist in realization of job placement, skill improvement of migrants, their adaptation to the Portuguese conditions etc. The norm and legal base is analyzed as an integral factor of realization of the government effective policy on migrants' adaptation on the Portuguese labor market. It was also discussed in detail the measures and directions of migration policy in order to increase the integration of immigrants in the labor market. The attention is focused on the causes and consequences of the introduction and implementation of investment immigration program The Portugal's Golden Residence Permit Program by the government of Portugal, which allowed Portugal to become one of the most attractive countries in the world for investment immigrants, also significantly affect the country's attractiveness of the immigration.

Key words: *immigration, labor force migration, labor market, migration policy of Portugal, policy of immigrants integration, active employment policy, the Golden Residence Permit Program, “golden visa”, “investment migrant”.*

В статье проанализированы особенности реализации миграционной политики Португалии по адаптации и интеграции иммигрантов, а также реализации в этой стране инвестиционных иммиграционных программ. Поскольку процессы международной трудовой миграции в Европе тесно связаны с возникновением и расширением ЕС, охарактеризована эволюция основных показателей на рынке труда в процессе расширения ЕС. Также рассмотрены факторы, влияющие на рост международной трудовой миграции в ЕС.

*В статье значительное внимание уделяется анализу особенностей реализации миграционной политики и активной политики занятости в Португалии. Особый акцент сделан на деятельности правительственных учреждений, способствующих реализации политики трудоустройства, повышения квалификации мигрантов, адаптации их в португальском среде и тому подобное. Осуществлен анализ нормативно-правовой базы, как неотъемлемого фактора реализации эффективной политики правительства по адаптации мигрантов на португальском рынке труда. Также были детально рассмотрены мероприятия и направления миграционной политики с целью увеличения интеграции иммигрантов на рынке труда. Акцентировано внимание на причинах и последствиях введения и реализации правительством Португалии инвестиционной иммиграционной программы *The Portugal's Golden Residence Permit Program*, которая позволила Португалии стать одной из самых привлекательных стран для инвестиционных иммигрантов в мире, также существенно повлиять на иммиграционную привлекательность страны.*

Ключевые слова: *иммиграция, миграция рабочей силы, рынок труда, миграционная политика Португалии, политика интеграции иммигрантов,*

активная политика занятости, инвестиционная миграционная программа, «золотая виза», инвестиционный мигрант.

Актуальність проблеми. Глобалізація світового господарства помітно активізувала міжнародні міграційні процеси, які стали специфічним чинником функціонування національних ринків праці. Сьогодні практично усі держави світу є осередками походження, транзиту чи призначення мігрантів. Серед країн-членів ЄС не існує такої держави, де б не були зайняті іноземні працівники, але структура і частка зайнятих іноземних працівників у країнах-членах ЄС відрізняється.

Такий розвиток подій визначається як економічними, політичними та історичними чинниками, так і характером міграційної політики, яку провадить уряд. Окрім того, глобальна фінансова криза стала катализатором змін у пріоритетах міграційної політики багатьох розвинених країн, у тому числі – країн ЄС. Сьогодні вони виявляють особливий інтерес до заможних іммігрантів і за допомогою різноманітних інвестиційних міграційних програм намагаються привабити до країни додатковий приплив капіталу.

Однією із найбільш привабливих для мігрантів серед країн ЄС сьогодні стала Португалія, – країна, яка ще кілька десятиліть тому була країною еміграції, з кінця 1990-х років стала країною з позитивним міграційним сальдо. Перші імміграційні потоки у країну походять із Африканських країн PALOP (*Portuguese-speaking African countries*) і це не дивно, адже ці країни належали до португальських колоній. У середині 1990-х років, міграційні тенденції помітно змінилися, про що свідчило збільшення потоків бразильців і мігрантів з Східної та Південно-східної Європи (особливо з України, Молдови та Румунії). Це було зумовлено, в першу чергу, входженням Португалії до ЄС та модернізацією економіки. Також почали залучатися висококваліфіковані робітники з інших частин Європи та Америки. В останні роки у національній структурі

імміграційних потоків до Португалії почали переважати вихідці з азійських країн – Китаю, Пакистану, Індії, Бангладешу.

Тобто, виникла очевидна потреба у розробці міграційної політики, а також політики, яка б допомагала інтеграції та адаптації мігрантів у суспільне життя країни і сприяла економічному добробуту та поступу приймаючої країни.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемами трудової міграції займалися вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед Українських вчених слід відзначити: О. Приходька, Е. Лібанову, О. Малиновську, О. Осауленка. Що ж до зарубіжних науковців то тут слід згадати К. Wach, J. Peixoto, C.R. Oliveira, V. Fonseca, S. Cabral, C. Duarte та інших.

Особливої уваги сьогодні заслуговують питання формування ефективної міграційної політики, яка передбачає процес адекватної адаптації мігрантів, а також впровадження комплексу заходів, спрямованих на реалізацію імміграційних інвестиційних програм, спрямованих на приваблення до країни «інвестиційних мігрантів».

Формулювання завдань та цілей статті. Метою дослідження є аналіз особливостей формування та реалізації міжнародної міграційної політики у країнах ЄС і, зокрема, Португалії в умовах посилення глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Процеси міжнародної трудової міграції у Європі тісно пов'язані з виникненням та розширенням Європейського Союзу. На початку інтеграційного процесу (50-60-ті роки ХХ століття) чисельність громадян спільноти складала 165 млн. осіб, а середній рівень безробіття становив сягав лише 1,7%. Після вступу до ЄС Великобританії, Ірландії та Данії у 1973 році чисельність мешканців зросла до 253 млн. осіб, а середній рівень безробіття склав 3,2% (у Німеччині він становив 1,1%, у Італії та Бельгії – 3,6%, Данії – 3,7%). Країни-члени ЄС істотно відрізнялися між собою умовами життя і праці, а також рівнем заробітної плати. Ці відмінності стали ще більш відчутними після

прийняття до ЄС в 1981 році Греції та у 1986 році Іспанії і Португалії [4, с.38].

У 2004 році відбулося найбільше, за кількістю країн, розширення ЄС. У 2007 році до ЄС приєдналися Болгарія та Румунія. Згодом — Хорватія. Власне з останнім розширенням ЄС пов'язане побоювання країн-членів ЄС-15 щодо виникнення значних міграційних потоків з нових, приєднаних до спільноти, держав. Проте вільне переміщення робочих мігрантів з країн Східної та Центральної Європи, що вступили в ЄС в 2004 і 2007 роках, не призвело ні до зростання безробіття, ні до зниження зарплат в державах колишнього складу організації [1, С.7].

При цьому Єврокомісія відзначає, що міграція робочої сили з нових країн-членів до «старих» країн ЄС за масштабами була меншою, у порівнянні з тим, коли в організацію прийняли Португалію та Ірландію. Так, після вступу в ЄС, свої країни в пошуках роботи залишили 2% литовців, 3% кіпріотів, 2,5% румунів і 2% поляків проти 9% португальців і 8,2% ірландців [5].

Чи не найголовнішим мотивом трудової міграції був і залишається вищий рівень заробітної плати у країнах прибуття. Іншим чинником, який стимулює міжнародну трудову міграцію у ЄС є потреба у низько і висококваліфікованій робочій силі. Адже відомо, що у трудомістких галузях і на тих виробництвах, які не користуються попитом у місцевого населення, власне іммігранти забезпечують нормальний виробничий процес, заповнюючи існуючі професійні «ніші». Часто стається так, що при тривалому використанні іноземних робітників залежність від їх праці в окремих країнах стає настільки великою, що унеможлиблюється нормальне функціонування деяких галузей економіки (будівництво, вугільна промисловість, машинобудування, сфера послуг тощо) [2].

Значний вплив на формування міграційної політики та європейського ринку праці має демографічний чинник. Народжуваність у Європі з 1960-х років скоротилася вдвічі. Найнижчі показники – 1,15-1,2

дитини на кожну жінку – зареєстровано в Італії, Іспанії й Португалії [6]. Крім того, високий рівень показника демографічного навантаження працездатного населення зумовив необхідність залучати додаткову робочу силу (іноземних громадян).

Окрім того, в умовах глобальної фінансової нестабільності розвинуті країни, при формуванні міграційної політики, виявляють особливий інтерес до заможних іммігрантів. Імміграційна політика цих країн часто містить так звані інвестиційні програми для іммігрантів, які передбачають спрощену систему набуття резидентства чи громадянства, за умов здійснення капітальних інвестицій нерезидентами у економіку країни на визначених умовах.

Експерти консалтингових компаній «Henley & Partners», «PWC», «Baker & McKenzie», «Knight Frank» проаналізували та визначили рейтинг таких програм. Ранжування країн відбувається на основі інтегрованого показника, що враховує індекс людського розвитку, якість життя, систему оподаткування, вимоги програми щодо мінімального обсягу та напрямків інвестування, термін та якість обробки поданих іммігрантами заяв, вимоги до надання громадянства та ін.

Зокрема, у країнах ЄС, вимоги щодо мінімального обсягу інвестицій, необхідних для одержання так званої «золотої візи», коливається від 9 тис. євро на Мальті до 10 тис. фунтів стерлінгів у Великобританії. При цьому, кожна програма визначає напрям інвестування капітальних ресурсів потенційного іммігранта. Наприклад, у Іспанії нерезидент, який бажає одержати так звану «золоту візу» за такою програмою, повинен купувати державні цінні папери [18].

Відповідно до цього рейтингу, найпривабливішою для інвестиційних мігрантів на сьогодні є Португалія. Окрім цієї країни, високий рівень привабливості інвестиційних мігрантів мають Австрія, Бельгія та Мальта. Така позиція Португалії у цьому рейтингу зумовлена, зокрема, високим

показником індексу людського розвитку, одним із найнижчих рівнів податкового навантаження та вимог мінімального обсягу інвестицій.

У 2012 році уряд цієї країни запровадив програму *The Portugal's Golden Residence Permit Program*, яка, зокрема, передбачає, що громадяни третіх країн, які бажають отримати так звану «золоту візу» від уряду Португалії мають реалізувати інвестиційну діяльність впродовж п'яти років у одній із форм, а саме:

- придбання нерухомості на суму 500 000 євро або більше;
- у формі капіталовкладень у економіку в обсязі 1 млн. євро або більше (у тому числі – придбання акцій національних компаній);
- створення принаймні 10 робочих місць;
- здійснення капіталовкладення 350 000 євро і більше для інвестування у науково-дослідні проекти, що проводяться державними чи приватними науково-дослідними установами, що беруть участь в національній науковій або технологічній програмі;
- здійснення капіталовкладень 250 000 євро і більше для інвестування мистецьких проектів, для реконструкції або ремонту об'єктів національної спадщини, через місцеві та центральні органи влади, громадські установи, громадські фонди;
- здійснення капіталовкладень у розмірі 500 000 євро і більше на купівлю акцій в інвестиційних фондах або у венчурний капітал, спрямований на розвиток малого і середнього бізнесу[8].

З почату реалізації цієї програми уряд Португалії надав близько 800 «золотих віз», що дозволило залучити в економіку близько 440 млн. євро в економіку країни. Капітал іммігрантів був спрямований як на придбання нерухомості, так і у реальний сектор економіки. Переважна більшість таких іммігрантів походять із Китаю [12].

Окрім того, міграційні тенденції останніх років зумовили необхідність розробки політики адаптації мігрантів. Для характеристики особливостей реалізації політики адаптації мігрантів нами обрана

Португалія, – країна, яка протягом останніх десятиліть перетворилася з країни еміграції у країну, в яку мігрує населення [1, с.8].

Вже в кінці 1960-х, із падінням диктатури, з'явилися перші незначні потоки іммігрантів, особливо з країн PALOP у яких португальська мова була в якості офіційної мови [11]. Звичайно очікувалося, що ці мігранти матимуть менше проблем щодо інтеграції у Португалії через їх ближчу мовну та культурну близькість.

У середині 1990-х років Португалія переживає імміграційний бум, що зумовлене зростанням будівельного сектору та, відповідно, потребою у робочій силі [11]. На ринку праці зросла питома вага бразильців та мігрантів з Східної та Південно-східної Європи (особливо з України, Молдови та Румунії). Ця друга тенденція пов'язана з приєднанням Португалії до ЄС та модернізацією економіки.

Дещо пізніше міграційні потоки почали включати мігрантів з Китаю, Пакистану, Індії тощо. Столиця Португалії Лісабон має велику концентрацію цих груп населення (близько 55%). Дані показують, що в період між 1991 та 2001 роками, населення Лісабона у наслідок припливу мігрантів зросло у три рази; а з 2001 року до 2009 року – населення зросло на 130%. Статистичні дані свідчили, що серед іноземного населення найчисленнішою групою були бразильці (25,5%), потім українці (11%) і Капу-Верде (10,1 %) [16].

Отже, Португалія з кінця 1990-х років почала приймати українських працівників. Для прикладу, у 1999 році у Португалії налічувалося лише 127 легальних іммігрантів з України, а вже у 2002 році їх кількість зросла до 65,5 тис., тобто більш, ніж у 400 разів [3]. Крім того, Португалія є однією з тих країн, де спостерігається найбільш гуманне ставлення до мігрантів з України.

Отже, негативним наслідком великих та незапланованих зростань іноземного населення у Португалії є диференціація різних громад у містах, створення своєрідних «гетто» [11]. Зазвичай мігранти живуть у певних,

найчастіше віддалених районах столиці, що значною мірою впливає на їхню здатність інтегруватися в суспільство та реалізувати себе як повноправні громадяни. Крім того, незважаючи на культурну і мовну близькість, вихідці з PALOP досі перебувають у досить не вигідному становищі порівняно з португальськими громадянами на ринку праці. Зазвичай рівень зайнятості таких мігрантів є нижчий, порівняно з громадянами Португалії, вони також менш освічені та страждають від гірших житлових умов. У доповіді МОМ зазначається, що такі мігранти, як правило зайняті в будівництві, обробній промисловості, сфері послуг, – тобто на низькокваліфікованих роботах [13].

Інше питання, яке впливає на політику інтеграції мігрантів – це адаптація дітей іммігрантів [11]. Очевидно, що простіше інтегруватися дітям вихідців з країн PALOP через регулярні освітні програми та канали працевлаштування. Дітям, батьки яких походять з нових країн імміграції (тобто українців, китайців тощо) важче інтегруватися, і ця проблема вимагає більш продуманої політики. Що ж до біженців, то Португалія отримує дуже невелику їх кількість, порівняно з іншими країнами-членами ЄС. Це одна з країн з найменшою кількістю подання заяв на отримання політичного притулку. Сьогодні налічується 483 біженці та 147 осіб, які шукають притулку в країні [17]. До 1990-х років у Раді Європи стверджувалось про відсутність чіткої міграційної політики у Португалії. Однак, незважаючи на це, сьогодні країна має добре упорядкований набір стратегій, спрямованих на залучення іммігрантів з усього світу, підкреслюючи на необхідності їх адаптації в португальському суспільстві. Починаючи з 1995 року, уряд країни прийняв ряд законодавчих актів щодо врегулювання цих процесів. У 2011 році Португалія посіла друге місце серед 31 країни світу, оцінених за Індексом Міграційної Політики (MIREX), щодо якості послуг, сприяння об'єднанню сімей і забезпечення доступу до отримання громадянства [9].

Загалом слід сказати, що в останні роки урядом Португалії було реалізовано ряд заходів з метою збільшення інтеграції іммігрантів на ринку праці [14]. Розглянемо більш детально дані заходи:

1. Щодо забезпечення захисту прав зайнятих іммігрантів, Португалія повністю відповідає найкращій міжнародній практиці, викладеній в індексі MIPEX (*Migrant Integration Policy Index*) [10]. Іммігранти в Португалії мають право займати більшість робочих місць і можуть почати свій бізнес. Аналогічно, рівень реалізації інтеграційних заходів на ринку праці становить 83% (у індексі MIPEX), що показує успішність Португалії у здійсненні даних заходів. Трудові права іммігрантів закріплені у статті 59 Конституції Португалії, за якою працівники користуються економічними правами, незалежно від: «віку, статі, раси, громадянства, країни походження, релігії, політичних чи ідеологічних переконань» [1, С.10].

2. Уряд Португалії включив у «План дій з інтеграції іммігрантів» дев'ять заходів, пов'язаних не лише з працевлаштуванням і професійною підготовкою мігрантів, але й заходи у суміжних сферах [14]:

- конкретну професійну підготовку для іммігрантів;
- кампанію з підвищення обізнаності про здоров'я і безпеку на роботі;
- збільшення перевірок нелегальної зайнятості;
- стимулювання сплати податків та соціального забезпечення;
- сприяння соціальній відповідальності для інтеграції іммігрантів серед роботодавців і колег;
- сприяння членству у профспілках серед іммігрантів;
- сприяння розвитку підприємництва серед іммігрантів.

Цей план дій заснований на комплексному підході і участі різних організацій, які відповідають за реалізацію відповідних стратегій. До виконання плану залучено 13 міністерств, зокрема: Міністерство зайнятості, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство житлового будівництва, Міністерство соціального забезпечення, Міністерство освіти

та ін. Вирішенню підлягають наскрізні проблеми, зокрема: легальне працевлаштування іммігрантів, робота з нащадками іммігрантів, об'єднання сім'ї, вирішення проблем расизму та дискримінації. Цей План є важливим кроком у питаннях реалізації політики інтеграції мігрантів на португальському ринку праці.

У Португалії спостерігається збільшення кількості іноземних студентів, що навчаються в університетах і закінчують їх з цінними навичками. З метою утримання молодих кваліфікованих кадрів у країні уряд забезпечує механізми працевлаштування випускників, що є також одним з пріоритетних напрямів політики інтеграції іммігрантів на ринку праці Португалії. Крім того у травні 2007 року уряд Португалії у «Плані дій з інтеграції іммігрантів» погодив необхідність проводити Міністерством праці і соціального забезпечення міжкультурні і антидискримінаційні тренінги для співробітників Центрів зайнятості та професійного навчання, а також тренінги для підвищення обізнаності бізнес-спільноти про потреби та інтеграцію працівників-іммігрантів. Міністерство також повинно підготувати схеми робочих місць для полегшення інтеграції іммігрантів на ринку праці [1, с.11].

3. У Португалії Національні Центри підтримки імміграції (*Centros Nacionais de Apoio ao Imigrante*) були створені ще в 2004 році. Їх мета – забезпечити комплексний, ефективний та гуманний підхід до інтеграції іммігрантів, які вибрали Португалію в якості приймаючої країни. У цієї інноваційної моделі, основною є участь соціально-культурних посередників. Посередники повинні гарантувати не тільки культурну і мовну спорідненість для кожного іммігранта, який користується послугами таких центрів, а й фундаментальну близькість між державним управлінням та іммігрантами.

Національні центри підтримки іммігрантів мають Бюро підтримки зайнятості для іммігрантів. Це є частиною національної мережі центрів з працевлаштування. Крім того, в 2007 році, як частина зобов'язань планів

уряду з інтеграції іммігрантів, ACIDI (*High Commission for Immigration and Intercultural Dialogue*) та Інституту зайнятості та професійної підготовки (*IEFP – Institute for Employment and Professional Training*), була створена мережа з двадцяти п'яти робочих центрів для іммігрантів, утворених в рамках партнерських відносин з місцевими організаціями, в основному – з асоціаціями іммігрантів. IEFP в партнерстві з ACIDI забезпечує бюджет для мережі центрів для іммігрантів у 275 000 євро. Центри іммігрантів розміщені в районах з високою концентрацією іммігрантів. Національний центр підтримки іммігрантів також сприяє відкриттю власного бізнесу іммігрантами [1, с.12].

У Португалії переважає активна політика зайнятості, яка полягає найперше у залученні іммігрантів до навчальних та сертифікаційних програм для перевірки їхніх навичок з метою їх інтеграції та залучення на ринку праці.

Важливими є наступні ініціативи.

- Визнання кваліфікації та освіти мігрантів (особливо висококваліфікованих). 17 жовтня 2007 набув чинності новий правовий режим для визнання іноземної кваліфікації в Португалії. Він включав в себе пакет заходів із залучення висококваліфікованих працівників до Португалії та сприяння мобільності серед португальських вузів. Процес визнання дипломів, як і бюрократичні процедури, є максимально спрощені та узгоджені. Це правило застосовується до ступеня на рівні бакалавра (*Licenciado*), магістра та доктора, як це визначено у португальській навчальній системі.

Згідно зі звітом ОЕСР з інтеграції мігрантів на ринку праці Португалії, потрібно звернути найперше увагу на визнання дипломів та рівнів освіти висококваліфікованих фахівців. Акцент зроблено, зокрема, на визнання кваліфікацій іноземних лікарів та медсестер, оскільки останні мають порівняно більш високу кваліфікацію [15].

- Також у Португалії розроблена хороша практика остаткування центрів працевлаштування для полегшення інтеграції іммігрантів на ринку праці. Національний центр підтримки іммігрантів (*The National Immigrant Support Centre*), під егідою Урядової Комісії у справах імміграції та міжкультурного діалогу (*Government's High Commission for Immigration and Intercultural Dialogue*), створили Бюро підтримки зайнятості для іммігрантів (*Employment Support Office for immigrants*).

- Крім того, надання мовних курсів та професійної підготовки мігрантів полегшує їх адаптацію на ринку праці. Також це підвищує ймовірність того, що мігранти знайдуть роботу, яка відповідатиме їх рівню кваліфікації. Сьогодні у найбільших містах мігранти мають вільний доступ до мовних курсів, де базові знання португальської мови можна отримати безкоштовно. Професійно-орієнтовані курси сприяють адаптації набутого мігрантами в країні їх походження фаху до потреб приймаючої країни.

- Гарантований доступ до соціального забезпечення створює стимул для інтеграції на ринку праці та легального працевлаштування. Іммігранти, які проживають в Португалії, та члени їх сімей мають право на соціальний захист так само, як і громадяни країни. Роботодавець несе відповідальність за реєстрацію співробітників до системи соціального забезпечення, а також для сплати соціальних внесків.

У зв'язку з правом збереження соціальної допомоги і пенсійних виплат, отриманих мігрантами в Португалії, універсальне застосування цього принципу може створити деякі проблеми в Португальському правовому контексті. Міжнародні документи передбачають конкретні права на соціальне забезпечення для мігрантів, які є громадянами країн ЄЕЗ, Швейцарії та інших країн, які мають двосторонні угоди з Португалією (Андорра, Аргентина, Австралія, Бразилія, Кабо-Верде, Канада, Чилі, США, Марокко, Великобританія, Уругвай та Венесуела). Було запропоновано укласти подальші двосторонні угоди з Україною,

Молдовою та Румунією. Тим не менше, ці положення не застосовуються в даний час до мігрантів, які не охоплені цими конвенціями і документами.

4. У політиці адаптації мігрантів важливий акцент зроблено на покращенні умов праці та підвищенні рівня інформованості про проблеми нелегальної міграції. Важливими є також навчальні програми для працюючих мігрантів та стажування для безробітних мігрантів, що проводяться роботодавцями [1, с.13].

Висновки. Отже, процеси трудової міграції у ЄС протягом останніх років характеризуються не лише збільшенням їх масштабів, але і формуванням нових явищ, які були відсутніми в середині ХХ століття. У сучасних умовах усе більше країн є втягнутими в процеси одночасної еміграції та імміграції населення.

Португалія лише з кінця 90-х років стала країною, у яку більше мігрує населення, ніж емігрує з неї. Саме тому розробка не лише адекватної політики міграції, але й політики інтеграції чи адаптації мігрантів у середовище є важливою проблемою. Можна стверджувати, що реалізація такої політики, прийняття відповідних законодавчих актів, створення розгалуженої системи інституцій із допомоги мігрантам у Португалії є досить успішною.

У країні проводиться активна політика зайнятості, метою якої є допомога у працевлаштуванні мігрантів, підвищенні кваліфікації чи перекваліфікації, акцент робиться на вивченні мови мігрантами тощо. Все це свідчить про значні успіхи Португалії у цій сфері. Звичайно, негативний вплив на міграційні потоки та реалізацію політики міграції мала світова фінансова криза, проте, як показують опитування, кількість мігрантів у Португалії не зменшується, а мігранти (зокрема українські) не збираються повертатися додому.

Загалом, можна стверджувати, що:

- висококваліфіковані працівники-мігранти (особливо з країн Східної Європи, у тому числі – України) зайняті на низько-кваліфікованих

робочих місцях. Для прикладу, серед мігрантів з Східної Європи 80% висококваліфікованих працівників мають занадто високу кваліфікацію для своїх робочих місць;

- іммігранти заробляють в середньому на 20% менше, ніж португальські робітники;

- мігрантів з португаломовних африканських країн заробляють значно менше, ніж інші групи мігрантів, працюючи переважно на низькокваліфікованих роботах та мають низький рівень освіти;

- уряд Португалії, через проведення ряду заходів і політик активно стимулює перехід нелегальних мігрантів на легальні умови праці;

- інтеграція мігрантів на ринку праці вважається одним з пріоритетних напрямків внутрішньої політики Португалії.

Однією із причин посилення імміграційної привабливості Португалії стала реалізація урядової програми *The Portugal's Golden Residence Permit Program*, яка покликана приваблювати заможних іммігрантів у країну. Реалізація цієї програми дозволила забезпечити значний приплив інвестиційного капіталу в економіку Португалії в останні роки.

Список використаних джерел:

1. Грабинський І.М. Особливості політики інтеграції мігрантів на ринку праці Португалії [Текст]: / І.М. Грабинський, І.В.Слейко // Економічний простір: Збірник наукових праць / ПДАБА. – 2015. – №98. – С.5-15.

2. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка [Текст]: Навч. посібник / Ю.Г. Козак, Д.Г.Лук'яненко, Ю.В.Макогон та ін. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.

3. Малиновська О. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС [Текст] / О. Малиновська. – Київ, 2004. – 171 с.

4. Wach K. Europejski rynek pracy [Text] / K.Wach. – Krakow: Oficyna, 2007. – 482 s.
5. ЄС може відмовитися від обмеження трудової міграції [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/news/59083.html>.
6. Приходько О. Європейська міграція в цифрах та узагальненнях. [Електронний ресурс] / О.Приходько // Дзеркало тижня. – 2008. – № 37. – Режим доступу: <http://щ/www.dt.ua/2000/2250/64271/>.
7. Alto Commisariado Para as Migrações [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.acidi.gov.pt>.
8. Golden residence program me [Electronic resource] / S.E.F. The Serviço de Estrangeiros e Fronteiras. – Mode of access: http://www.sef.pt/portal/V10/EN/asp/apoiocliente/detalheApoio.aspx?fromIndex=0&id_Linha=6269
9. Juzwiak J. Migrant and Refugee Integration in Global Cities. The Role of Cities and Business. Lisbon. Portugal / Juzwiak J. [Electronic resource]. – 2009. – Mode of access: <http://thehagueprocess.org/migrant-refugee-integration-global-cities-role-cities-businesses/>.
10. Labor Market Mobility [Electronic resource] // MIPEX. – Mode of access: <http://www.mipex.eu>.
11. Labour Market Integration in Belgium, France, the Netherlands and Portugal [Electronic resource] // Jobs for Immigrants. – OECD. – 2008. – Mode of access: <http://www.oecd.org>.
12. Mendonca S. The winners and losers of Portugal's golden visa scheme / Mendonca S. [Electronic resource] // BBC News. – 19 March 2014. – Mode of access: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26636829>.
13. Migration, Employment and Labour Market Integration Policies in the European Union [Electronic resource] // International Organization for Migration. – Mode of access: <http://publications.iom.int>.

14. Oliveira C. R. The Integration of Immigrants in the Portuguese Labour Market / Oliveira C. R. [Electronic resource] // The assistance system for employment of Ukrainians in the Czech Republic, Czech Republic. High Commission for Immigration and Intercultural Dialogue (ACIDI). – 19-20 June. – 2008. – Mode of access: http://pdf.mutual-learning-employment.net/pdf/CZ08/portugal_offical_CZ08.pdf.

15. Oliveira C.R. Highly skilled immigrants in Portugal: analysing policy developments and its impacts with a typology / Oliveira C.R., Fonseca V. [Electronic resource] // Migrações #11, Setembro. – 2013. – Mode of access: http://www.academia.edu/7947147/Highly_skilled_immigrants_in_Portugal_analyzing_policy_developments_and_its_impacts_with_a_typology.

16. PORDATA – Estatísticas, gráficos e indicadores de Municípios, Portugal e Europa [Electronic resource] // Retrieved June. – 2013. – Mode of access: <http://www.pordata.pt/>.

17. Portugal. 2013 UNHCR regional operations profile - Northern, Western, Central and Southern Europe [Electronic resource] // UNHCR The UN Refugee Agency. – Mode of access: <http://www.unhcr.org/pages/49e48edc6.html>.

18. Portugal's 'Golden Visa' Emerges as the Most Popular Residence-by-Investment Program in 2015 [Electronic resource] / Henley & Partners. – 8 July 2015. – Mode of access: <https://www.henleyglobal.com/industry-news-details/portugal-most-popular-residence-program-2015>.